

ROZHOVOR - Oskar KREJČÍ: Postamerická Evropa, francouzské volby a bezradnost EU

V postamerickém světě se prohlubuje bezradnost Evropské unie a ukazuje se, že zkostnatělé NATO se mění na předraženou zbytečnost, říká v souvislosti s volbami ve Francii pro politolog Oskar Krejčí.

Dnes proběhne ve Francii první kolo prezidentských voleb. Výzkumy volebních preferencí jsou zajedno v tom, že nikdo z kandidátů nezíská nadpoloviční většinu, a tudíž se bude 7. května konat kolo druhé. Myslíte si, že teroristické atentáty z posledních dnů výsledek voleb ovlivnily?

Ne zásadně. Statistika teroristického vraždění je ovšem hrozivá – jen vloni bylo ve Francii v důsledku 12 atentátů zabito 90 lidí a 453 zraněno. Současná vlna teroristických útoků ve Francii se ale vzedmula už v roce 2012. Politici a veřejnost si za tu dobu již vyprofilovali svůj postoj k tomuto zlu. Atentáty je spíše upevnily v jejich přesvědčení. Případná radikalizace postojů nerozhodných voličů je přivádí hned do několika táborů. Abych to řekl srozumitelněji, nejen kandidátka nové pravice Marine Le Penová, která toto téma dlouhodobě zdůrazňuje, takto získá některé voliče doteď nerozhodnuté.

Stejně se nemohu zbavit dojmu, že vliv teroristických útoků podceňujete. Je to přece dramatické odbočení od pohody, kterou si většina z nás spojuje s Francií.

Na konci tzv. Alžírské války (1954–1962) působila v dnešním Alžírsku i ve velkých francouzských městech pravicová Organizace tajné armády (OAS). Ta za pouhý rok své existence má na svědomí přibližně dva tisíce mrtvých a dvakrát tolik raněných. Jenom během bombového útoku na vlak z Vitry-le-François v červnu 1961 zabila OAS 28 lidí a více než 100 jich zranila. Nemluvě o únosech, mučení a o atentátu na prezidenta Charlese de Gaulla. Mezi cíli OAS byli i takoví lidé jako Jean-Paul Sartre. Naopak levičácká organizace Prímá akce působila zase v 70. a 80. letech jako „městská guerilla“. Má na svědomí přibližně 50 útoků. Když budeme věřit Globální teroristické databázi, která je výsledkem výzkumu na Marylandské univerzitě, pak po studené válce bylo nejvíce teroristických útoků ve Francii spácháno v roce 1996, a to 270; nejvíce mrtvých bylo v roce 2015 – to statistikové zaznamenali 36 teroristických útoků, jejichž výsledkem bylo 161 mrtvých a 159 raněných. Listopadový útok v Paříži roku 2015 byl nejhorší jednorázový teroristický útok ve francouzských dějinách (130 mrtvých a 368 zraněných).

František Škvrnda v slovenském internetovém časopise Slovo (noveslovo.sk) napsal, že „hrozba terorismu v Rusku je vyšší než na Západě“. Máte stejný názor?

Kolega František Škvrnda má pravdu. Podle citované databáze z Marylandské univerzity bylo v Ruské federaci v letech 1991 až 2016 spácháno 2111 teroristických činů, při nichž bylo 4197 lidí zabito a raněno 7278 lidí. Stejný zdroj uvádí, že ve Francii bylo za toto období spácháno 1277 teroristických akcí, při nichž bylo zavražděno 328 lidí a 1066 jich bylo zraněno. Rozdíl je patrný na první pohled. Také povaha terorismu v Rusku a ve Francii se trochu liší: v obou případech je aktuální vlna spojena především s náboženským fanatismem, tedy džihádistickým fundamentalismem, v Rusku je ale větší podíl separatistických motivů – byť ani Korsika není zrovna klidný region.

Ale zpět k vlivu terorismu na volby. Myslím si, že více než teroristické útoky ovlivní volební výsledky ve francouzských prezidentských volbách skandály spojené se zásahem státních orgánů do kampaně.

Tím myslíte vyšetřování týkající se Françoise Fillona a Marine Le Penové? Nezdá se vám, že ale korupce má být šetřena a korupčníci by neměli být voleni?

Trochu odbočím, a to do května 2011. Tehdy byl v New Yorku zatčen šéf Mezinárodního měnového fondu Dominique Strauss-Kahn. Byl to silný kandidát francouzských socialistů na prezidenta s vyhraněnými názory, které se jistě mnoha lidem nelíbily. Díky tomuto zásahu se prezidentem stal bezradný François Hollande. Asi už nikdy nejistíme, jak se odehrála ona příhoda v hotelu, která Strauss-Kahna politicky zničila. Zjevně se to někomu nejen hodilo, ale i zalíbilo.

Dnes se odehrává něco podobného. Samozřejmě, souhlasím s vámi, korupce má být tvrdě trestána a korupčníci by neměli být ve správě státu. Co je ale podezřelé, je účelové načasování vyšetřování a jeho medializace. Před nastartováním útoku na François Fillona, který přesvědčivě vyhrál primárky „pravice a středu“, byl tento kandidát nejpravděpodobnějším vítězem závodu o Elysejský palác. Dnes není jisté, zda postoupí do druhého kola. Skandalizační vyšetřování Fillona a Le Penové udělalo z málo známého kandidáta Emmanuela Macrona favorita. Přestávají rozhodovat programy kandidátů, klíčové jsou „kompromaty“, kompromitující materiály. Je to vylepšená demokracie, volby à la France v duchu moudrého filmu z počátku 70. let „Není kouře bez ohně“ režiséra André Cayatteho.

To začíná zavánět konspirační teorií! Nepřeceňujete význam těchto „kompromatů“?

Fillon a Le Penová představují změnu, Macron pokračování politiky současné vlády. Jde mi ale hlavně o tendenci – vzpomeňte si, jak byly zatahovány zpravodajské služby do prezidentské kampaně v USA. Ne ty ruské, ale americké. Oba hlavní kandidáti se na ně odvolávali, rozvědka i kontrarozvědka byly cílem dotazů, výzev i útoků. Otázka zní, zda se tento jev v rozštěpené západní společnosti nestává trvalým rysem – tak jako se volby změnilly nahrazováním tradičních stranických aktivit najatými mediálními agenturami.

Boj proti terorismu dnes kandidáty činí podobnými. Nejdůležitější otázkou francouzských voleb však nejsou migranti či terorismus, ale evropská integrace. To je téma, které kandidáty odlišuje. I Fillonovy útoky na „islámský totalitarismus“ mají tento podtext. Fillon představuje tlak na reformu Unie, Le Penová je radikálnější. Řekla to bez zastírání – když vyhraje, chce postavit Euro i členství v Evropské unii pod otazník referenda.

Myslíte si, že je to reálné?

Jestli Le Penová vyhraje? Nemyslím. V druhém kole se proti ní spojí všichni ostatní hráči. Ohrožené je geopolitické jádro Unie, osa Paříž-Berlín. Víím, že se opakují, ale jinak to nejde: když z EU odchází Velká Británie, Unie se zatřese. Kdyby odešla Francie, Unie skončí.

Spor o Evropskou unii je ale objektivní a zůstane tu nezávisle na úspěchu či prohře Le Penové. Zdá se, že se dosavadní koncept Evropské unie přežil.

V jakém smyslu?

Evropská komise pod taktovkou Berlína tlačí Unii k vytvoření superstátu. Jenže bez základního státního atributu, kterým je bezpečnostní politika. O tu v regionu Evropské unie pečuje NATO. Unie si pro fundamentální státní politiku, kterou je bezpečnostní politika, nevytvořila funkční instituce. Jsou tu jen normy bez vymahatelnosti a nějaká neslaná nemastná předsevzetí. To je názorně vidět na migrační krizi. Unie nebyla a není schopná se bránit ani prostým dodržováním vlastních pravidel. Problém je v tom, že onu bezpečnostní funkci nelze Severoatlantické alianci vzít. A spojit EU a NATO také nelze...

Proč?

V hierarchii EU je na vrcholu Německo doprovázené někdy Francií, v NATO jsou to ale Spojené státy.

Přesadit USA na vrchol Evropské unie - na to Spojené státy nemají potenciál. Teď, když Spojené státy volají „Amerika především!“ a myslí tím ochránářství v podobě zdi, cel a šetření na spolupráci se spojenci, začíná být nedokonalost dosavadního konceptu Evropské unie zřejmá. Pomalu, ale jistě směřujeme k postamerickému světu, světu, kde nefunguje hegemonie USA. Ke světu, v němž nelze spoléhat na ochranu ze strany USA - a tím spíše na to, že zájmy Washingtonu například v Afghánistánu jsou shodné se zájmy jednotlivých evropských států. V postamerickém světě se prohlubuje bezradnost Unie a ukazuje se, že zkosnatělé NATO se mění na předraženou zbytečnost.

Jean-Luc Mélenchon, François Fillon a Marine Le Penová představují hledání role Francie v nové, postamerické Evropě. Když se podíváte na předvolební průzkumy, jejich souhrnné preference daleko převyšují Macronovu obhajobu establishmentu. Macronovci mohou uspět, protože je nálada proti establishmentu rozštěpena díky ideologiím. Hledání alternativy probíhá mezi socialisty, konzervativci i v rámci nové pravice a ústí do odlišných doporučení. Dříve či později ale uspěje. To není nacionalismus, alespoň zatím ne. Je to jen snaha obnovit fungující národní stát, který současný koncept Evropské unie nemůže nahradit. Takové je poselství francouzských prezidentských voleb směřující do ostatních evropských států i do Bruselu.

Zdroj: prvnizpravy.cz

Autor: Oskar Krejčí